

Motion till riksdagen
2006/07: MJ2

av **Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v)**
med anledning av framst. 2006/07:RRS23

Riksrevisionens styrelses framställning angående genetiskt modifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast återkommer till riksdagen med en tidsplan över hur bristerna i granskningen ska åtgärdas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen verkar för att metoder utvecklas för hur miljöbalkens och EG-rättens krav på riskbedömning inför all prövning av GMO-användning ska tillgodoses samt hur avvägningar mellan olika hänsyn ska redovisas på ett tydligt och enhetligt sätt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast förtydligar miljöbalken till att göra gällande att bestämmelserna om krav på tidigt samråd gäller för genteknisk verksamhet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avvakta med nya tillstånd för avsiktligt utsättande av nya GMO:er.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen utreder förutsättningarna för att under Naturvårdsverket inrätta en ny organisation för tillståndsgivning av GMO.

Fel! Okänt namn på

2 Bakgrund

Riksrevisionen har granskat den statliga hanteringen av frågor rörande genetiskt modifierade organismer (GMO) i foder, livsmedel och industriråvaror. Fokus i granskningen har legat på om regeringen och ansvariga myndigheter lyckas upprätthålla balansen mellan det tekniskt möjliga och det etiskt och miljömässigt rimliga i arbetet med genetiskt modifierade organismer (GMO). I detta ingår bland annat beredskap och skydd för hot mot människa, djur och miljö samtidigt som genteknikens möjligheter tas till vara. Resultatet av granskningen har redovisats i rapporten *Genetiskt modifierade organismer – det möjliga och det rimliga* (RiR 2006:31). Riksrevisionens samlade bedömning i rapporten är att riskerna inte hanteras på ett tillfredsställande sätt och att dessa brister skadar förtroendet från allmänheten.

3 Stöd till Riksrevisionens styrelses förslag

Riksrevisionens styrelse föreslår utifrån resultaten i granskningen att riksdagen begär att regeringen ser till 1) att myndigheterna utför sin prövning av GMO-ärenden rörande foder, livsmedel och industriråvaror i enlighet med gällande regler för etiska bedömningar och riskbedömningar, 2) att regeringen tydliggör och kompletterar regelsystemen för genmodifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror, 3) att regeringen förbättrar sin rapportering till riksdagen när det gäller GMO-tillämpningar i naturen samt 4) att regeringen tar initiativ till att förbättra informationen till allmänheten om GMO-tillämpningar i naturen.

Vi stöder med anledning av de allvarliga brister som framkommer i granskningen dessa fyra förslag i enlighet med motivtexten i denna framställning. Detta vill vi att riksdagen ger regeringen till känna.

Mot bakgrund av kritikens allvar emotser vi även att regeringen till riksdagen snarast presenterar en tidsplan för hur bristerna i granskningen ska åtgärdas. Detta vill vi att riksdagen ger regeringen till känna.

4 Ytterligare åtgärder nödvändiga

Vi konstaterar samtidigt att styrelsens förslag till riksdagen inte är tillräckliga för att åtgärda de allvarliga brister som framkommer i Riksrevisionens granskning. Det finns anledning att även förbättra organisationen och beslutsstrukturen kring dessa frågor. Vi delar Riksrevisionens bedömning att det för att upprätthålla ett teknikvänligt samhällsklimat krävs att allmänheten har förtroende för myndigheternas arbete till skydd för människors och djurs hälsa och för miljön. Det krävs att samhällets kontroll och riskhantering är

tillräcklig och att informationen kring de överväganden som görs är tillgänglig.

Det är enligt vår mening centralt att regeringen snarast verkar för att metoder utvecklas för hur miljöbalkens och EG-rättens krav på riskbedömning inför all prövning av GMO-användning ska tillgodoses samt hur avvägningar mellan olika hänsyn ska redovisas på ett tydligt och enhetligt sätt. Detta vill vi att riksdagen ger regeringen till känna.

Det är viktigt att miljöbalken förtydligas till att göra gällande att bestämmelserna om krav på tidigt samråd gäller för genteknisk verksamhet. Regeringen bör snarast reda ut de oklarheter som råder gällande tillämpligheten på GMO-området beträffande bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken om tidigt samråd. Detta vill vi att riksdagen ger regeringen till känna.

Det är mot bakgrund av vad som framkommit i denna granskning rimligt att avvakta med nya tillstånd för avsiktligt utsättande av nya GMO-grödor innan den etiska bedömningen, riskbedömningen och samrådstillämpningen utvecklats i linje med vad som anförs i Riksrevisionens rapport. Detta är rimligt även med hänvisning till försiktighetsprincipen då heller ingen oberoende vetenskaplig forskning kan påvisa att den biologiska mångfalden och ekosystemen inte drabbas negativt vid oavsiktlig spridning av GMO i naturen. Detta vill vi att riksdagen ger regeringen till känna.

5 Inrätta ny organisation för samordnad hantering av GMO

Jordbruksverkets hantering av GMO-relaterade risker får i granskningen stark kritik, vilket vi finner allvarligt. Efter det att rapporten presenterades bemötte Jordbruksverket kritiken med att det främst handlar om kommunikationsproblem, vilket i sig är en bekymmersam inställning. De brister Riksrevisionen pekar på i sin granskning gäller att verket inte på alla punkter fullgjort sina uppgifter och därmed haft en otillräcklig beredskap för att hantera GMO-relaterade risker. Flera prövningar av ansökningar om avsiktlig utsättning utan någon särskild inneslutning av GMO i miljön har behandlats utan att pröva alla de risker som ska prövas. Kritiken gäller även att ingen redovisning av alla de avvägningar som ska göras enligt miljöbalken saknades. Verket kritiseras vidare för att riskbedömningen endast har inriktats på grödans direkta risker och effekter, detta trots att lagstiftningen innehåller ett utredningskrav som också omfattar indirekta risker.

Mot bakgrund av denna kritik anser vi att det är hög tid att en helt ny organisation byggs upp för framtida tillståndsgivning av samtliga GMO-ansökningar. Den rådande ordningen där sektorsmyndigheter ansvarar inom sina områden har fördelar men kan också bidra till att riskbedömningar och avvägningar som går över sektorsgränserna får en underordnad roll. I Sverige arbetar flera myndigheter med GMO-frågor och har olika remissförfaranden. Sammanlagt sju myndigheter har enligt den tillsynsförordning (1998:900)

Fel! Okänt namn på

som är kopplad till miljöbalken ansvar för operativ tillsyn gällande genteknik. Vid sidan av dessa har Naturvårdsverket och Gentekniknämnden centrala och samordnande uppgifter gällande kontrollen av GMO.

Naturvårdsverket ska i dag enligt sin instruktion (2001:1096) bland annat vägleda, samordna, följa upp och utvärdera miljö- och tillsynsarbete i förhållande till sektorsmyndigheterna samt andra centrala, regionala och lokala myndigheter (3 § första stycket) och ansvarar bland annat för samordning, uppföljning och rapportering i fråga om flera miljö kvalitetsmål. Naturvårdsverket ska enligt förordningen (2002:1086) om avsiktlig utsättning yttra sig i princip i samma frågor som Gentekniknämnden.

Naturvårdsverket ansvarar även för de delar av det internationella arbetet med biosäkerhetsfrågor som anknyter till Cartagena-protokollet under konventionen om biologisk mångfald. Den nationella kontaktpunkten för det internationella förmedlingscentrumet för biosäkerhet är placerad på verket.

För att överbrygga samordningsbrister samt olikheterna i riskhanteringen i handläggningen mellan de berörda myndigheterna ser vi behov av en ny beslutsstruktur som underlättar de samordningsbrister rapporten pekar på. Vi vill att tillståndsgivningen, beslutandeprocessen och kontrollen av all GMO i Sverige ska hanteras i en organisation som innefattar större bredd av kompetens och genom öppenhet hanterar dessa beslut i enlighet med inriktningen i de svenska miljö kvalitetsmålen och etiska hänsyn. Vi vill se att Naturvårdsverkets befogenheter i sitt samordningsansvar i denna process stärks på GMO-området.

Vi anser att det under Naturvårdsverket ska skapas en ny organisation för beredning av framtida tillstånd rörande GMO. Till organisationen bör gentekniknämnden och övriga berörda myndigheter, miljöorganisationer och eventuellt andra intressenter beredas representativa platser – i likhet med hur de djurförsöksetiska nämnderna är uppbyggda. Den nya organisationen ska utgöra en förstärkt och samordnad hantering av GMO-relaterade frågor. I enlighet med Naturvårdsverkets utökade ansvar ska även verkets budget förstärkas.

En viktig uppgift är att i verksamheten bygga upp ett fungerande enhetligt regelverk för likvärdiga riskbedömningar samt för att få ett samlat grepp över samtliga tillstånd för GMO i Sverige. Verksamheten bör också inriktas på att i enlighet med vad Riksrevisionen anför i ett tidigt skede granska arbetet i den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsas) och vara aktiv i processerna för marknadsgodkännande och förslag till beslut.

Att genomföra denna omorganisation kräver bra underlag. Vi anser mot bakgrund av frågornas stora betydelse att regeringen snarast utreder förutsättningarna för att under Naturvårdsverket inrätta en ny organisation för tillståndsgivning av GMO i enlighet med vad som ovan anförts. Detta vill vi att riksdagen ger regeringen till känna.

6 Vänsterpartiets syn på den svenska GMO-politiken

6.1 Miljömålen prioriterade

Prioriterat för Vänsterpartiet är att verka för att nå de nationella miljömålen. Ett viktigt verktyg för att nå flera av miljömålen, som Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag samt Hav i balans, är att öka andelen ekologisk produktion och odling. Vi står bakom det nationella målet, att i Sverige öka den ekologiskt certifierade jordbruksmarken till 20 procent år 2010. En ökad spridning av GMO i miljön skulle hota förutsättningarna för ekologisk odling och allvarligt begränsa möjligheterna att nå de ovan nämnda miljömålen, vilket är oacceptabelt. Potentiella miljöskador orsakade av GMO kan handla om att den biologiska mångfalden minskar eller att andra odlares åkrar förorenas.

6.2 Försiktighetsprincipen ska tillämpas

Vänsterpartiet har gällande GMO den principiella hållningen att försiktighetsprincipen ska gälla. Menar man allvar med denna princip är det inte rimligt att odla GMO-grödor i naturen. Rapporten ger ytterligare stöd för denna hållning när det blir tydligt hur hanteringen av GMO-frågor många gånger sköts på ett bristfälligt och godtyckligt sätt.

6.3 Ökad oberoende forskning

Det är avgörande att oberoende forskning stärks inom detta område. I dag finns ingen oberoende forskning som kan visa att avsiktligt utsättande av GMO-grödor inte påverkar eller skadar befintlig biologisk mångfald. I en svensk forskningsrapport betonas att kunskapen om sekundär genspridning allmänt sett är bristfällig. Flera myndigheter, bland annat Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Naturvårdsverket, understryker behovet av ytterligare forskning på området, vilket vi också stöder.

Inte heller finns tillräcklig forskning om konsekvenser i ekosystemen av önskad spridning från GMO-fält. När det gäller produktion av kött som livsmedel kan inte garantier lämnas för att genmanipulation av djur inte medför lidande. Enligt opinionsundersökningar vill majoriteten av EU:s lantbrukare och konsumenter inte ha GMO-mat. Vi kräver därför märkning av alla produkter där GMO finns med någonstans i livsmedelskedjan. Vår politik på området utvecklas mer i vår motion Genetiskt modifierade organismer (2006/07: MJ360).

Fel! Okänt namn

6.4 Demokratiska brister

Vi konstaterar att regeringen under senaste mandatperiod drev en onyanserat positiv politik gällande GMO, där vi som samarbetsparti hade liten möjlighet att påverka den politiska riktningen i en mer strikt och ansvarsfull politik enligt försiktighetsprincipen. Riksrevisionen riktar nu kritik mot att regeringen inte lämnat några förslag till riksdagen inom GMO-området trots att flera av de problem som har framkommit i granskningen har varit kända sedan länge. Riksrevisionen konstaterar att riksdagen därmed inte fått möjlighet att ta ställning i vissa grundläggande GMO-frågor, vilket är en kritik vi finner allvarlig. Den demokratiska processen och offentliga insynen i hela GMO-verksamheten menar vi har brister. Beslutanderätten gällande tillståndsgivning för utsättande av GMO-grödor i naturen samt import av GMO-produkter måste enligt subsidiaritetsprincipen beslutas på nationell nivå och med större öppenhet.

På EU-nivå agerade Sverige under förra mandatperioden mycket tvivelaktigt när regeringen röstade mot medlemsländers rätt och önskan att hindra import av vissa GMO-produkter utifrån nationella bedömningar. Denna linje har den nuvarande regeringen fullföljt, vilket vi finner mycket beklagligt.

Stockholm den 11 april 2007

Wivi-Anne Johansson (v)

Egon Frid (v)

Peter Pedersen (v)

Gunilla Wahlén (v)

Jacob Johnson (v)

Kent Persson (v)